

Subtiele stempels en grote gebaren

Vinkhuizen, Groningen

Tijmen Hordijk

Vinkhuizen, Groningen,
2000

Vinkhuizen, Groningen,
2009

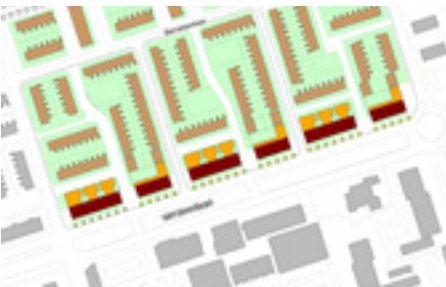
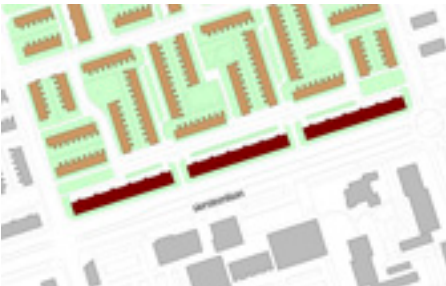
p. 110-111
Zofa architecten, 44 een-
gezins(koop)woningen
'Zirkoon', Vinkhuizen,
Groningen

De Zwarte Hond, her-
structurering Siersteenlaan,
Vinkhuizen, Groningen,
1998-2003

**De Zwarte Hond, nieuwe
hoofdentree voor opgedeel-
de voormalige portiek-
etageflat Siersteenlaan,
Vinkhuizen, Groningen,
1998-2003**

**De Zwarte Hond, situatie
oud en nieuw Siersteenlaan,
Vinkhuizen, Groningen**

**De Zwarte Hond, oude en
nieuwe achterzijde woningen
Siersteenlaan, Vinkhuizen,
Groningen**

Vinkhuizen, Groningen

Vinkhuizen, Groningen

Opdracht: sloop 725 woningen,
vervangende nieuwbouw:
Diamantpark: 36 eengezins-
woningen; Vinkenhof: vernieuwing
winkelcentrum afgerond met 64
nieuwe huur- en 26 koopwoningen;
Eelderzoom: 60 koopwoningen,
28 twee-onder-een-kap en stads-
woningen in collectief particulier
opdrachtgeverschap; † Diamant-
huys: 24 woonruimten voor
4 (ouderen)woongroepen;
Prisma: 52 levensloopbestendige
woningen en Ouder-Kindcentrum
Opdrachtgevers: gemeente
Groningen en woningcorporaties

IN, Nijestee, De Huismeesters
Stedenbouwkundig plan:
gemeente Groningen, Wijk-
vernieuwingsplan Vinkhuizen
2003, 1999

Vinkhuizen is een van de laatste wederopbouw wijken van Groningen, gebouwd aan de noordwestelijke rand van de stad. Het plan ontstond in de tijd dat Groningen verwachtte te groeien tot een stad van 265.000 inwoners in 1980. De wijk is opgezet als groene tuinwijk, op geringe afstand van de binnenstad, waar zo'n 17.000 mensen gelukkig moesten worden. Bij de start van de herstructurering, in 1998, werd de wijk gekenmerkt door een eenzijdig woningaanbod, een gevoel van onveiligheid en een slechte verbinding met de binnenstad. Nadat een groots opgezet wijkvernieuwingsplan door de bewoners werd afgeschoten is een nieuw plan gepresenteerd. Dat nieuwe plan is grotendeels op die

manier gerealiseerd, en heeft verschillende resultaten opgeleverd.

De social(istisch)e naoorlogse opvattingen over de (volkshuisvesting van de) maatschappij golden nog, maar de rationele en efficiënte manier van ontwerpen en bouwen was in 1963 ver doorgeschoten. Er werd bij het ontwerpen van Vinkhuizen niet veel gesproken over doelgroepen en sociale idealen, maar eerder over de aantallen woningen en de exploitatie daarvan. De wijk is ruim en groen opgezet en kent een hoofdverkeersstructuur van twee assen, de Diamantlaan (noord-zuid) en de Siersteenlaan (oost-west). Op het kruispunt van

deze assen ligt het belangrijkste voorzieningencentrum. De Siersteenlaan is de belangrijkste ontsluitingsweg voor de wijk, ze verbindt deze met de ringweg, de andere naoorlogse wijken Selwerd en Paddepoel en, later, met de uitbreidingswijken De Held en Gravenburg. De hoofdasen ontsluiten de zes woonbuurten van Vinkhuizen. De buurten zelf kennen een systeem van gelijkwaardige buurtstraten (de wijk is zeer geliefd bij rijinstructeurs) en een verkaveling in de vorm van stempels. Aan de randen van wijk en in het centrum is de verkaveling anders: daar werden superblokken geprojecteerd. Hoewel de stempels stedenbouwkundig van elkaar verschillen, is het woningaanbod eenzijdig.

Zofa architecten, ruimtelijk raamwerk 'Zirkoon', Vinkhuizen, Groningen

Zofa architecten, 44 eengezinswoningen 'Zirkoon', Vinkhuizen, Groningen. De woningen liggen direct achter de bestaande portiekflats aan de Kornalijnlaan. Hoofdontsluiting van de woningen ligt op het zuiden grenzend aan een groene openbare zone

Zofa architecten, situatie 'Zirkoon'. De 44 woningen zijn verdeeld over vier rijen van elf woningen, die door middel van een doorgetrokken tuin- en terrein-afschieding verbonden zijn met de portiekflats aan de Kornalijnlaan

Het merendeel bestaat uit sociale huurwoningen, en de kwaliteit is gemiddeld. Ze kent echter geen echte uitschieters, niet naar boven, noch naar onder.

In 1998 sloten de gemeente en drie woningcorporaties het Convenant Wijkvernieuwing, vanuit het gezamenlijk besef dat in verschillende wijken van de stad ingrijpen nodig was. Zo ook in Vinkhuizen. Gemeente en corporaties hadden afzonderlijk van elkaar al geïnvesteerd, maar dat leidde enkel tot de som der delen, en had zelfs een negatief resultaat op de samenhang in het straatbeeld en het karakter van de wijk. Vinkhuizen kampte met een aantal problemen die alleen gezamen-

lijk aangepakt konden worden. Het woningbestand was eenzijdig en verouderd. De structuur van hoofdwegen, straten, openbare en privéruimte was vervaagd, wat leidde tot onduidelijkheid over gebruik en beheer.

Bovendien was Vinkhuizen altijd al een geïsoleerd stuk stad geweest, een gevoel dat alleen maar toenam met het drukker worden van de ringweg, die als barrière tussen de wijk en de binnenstad ligt. Als gevolg hiervan nam het gevoel van ontevredenheid toe en vertrokken mensen die dat konden naar andere wijken. Dit effect werd versterkt door de bouw van de Vinex-wijk De Held en later Gravenburg, die woningen aanboden in een hoger (koop)segment. De bevolkingsamenstelling in

Vinkhuizen werd alleen maar eenzijdiger en gevoelens van ontevredenheid en onveiligheid namen toe. Voor het eerst gingen stemmen op om de negatieve spiraal van de wijk te doorbreken door woningen te slopen, om plaats te maken voor meer diversiteit en kwaliteit.

In 1998 gaven gemeente en woningcorporaties het bureau West 8 opdracht voor het maken van een stedenbouwkundig plan. Het plan omvatte een omvangrijk sloopprogramma: 1.600 woningen in een periode van tien jaar. In hun ambitie en enthousiasme sloegen gemeente en corporaties echter een (tegenwoordig onontkoombare) stap over: communicatie. Na fel protest door de wijkbewoners, die de (landelijke) pers mobiliseerden, werd het plan bijgesteld. Het aantal te slopen woningen werd bijgesteld naar 725, in een periode van vijf jaar. Het tweede plan zette in op het brengen van meer kwaliteit en diversiteit in het woningaanbod, maar ook in het versterken van de kwaliteit van de openbare ruimte en de kwaliteit van overgangsgebieden van de stempels naar de groene randen en het centrum. Er werden grote stedenbouwkundige gebaren voorgesteld, maar ook subtiele ingrepen in de stempelstructuur. Bijzonder en kenmerkend aan het plan als geheel is dat de ingrepen op een regelmatige wijze, verspreid over de wijk zouden plaatsvinden. Hierdoor wordt, ook al wordt niet in elke stempel ingegrepen, toch de wijk als totaal aangepakt. Deze aanpak is te verklaren vanuit de wens meer variatie in woningtypen te krijgen en deze te spreiden over de wijk. Het lijkt daarmee een sociaalmaatschappelijke ambitie te zijn die met stedenbouwkundige precisie in de wijk is neergelegd. Het feit dat de vier corporaties die bezit hadden in de verschillende buurten van Vinkhuizen alle

hun eigen ideeën hadden over renovatie, sloop en nieuwbouw, was in die 'regelmatige versnippering' een welkome katalysator.

De grote gebaren zitten vooral langs de Siersteenlaan, waar aan de noordzijde drie portieketageflats werden opgeknipt in tweeën en waar aan de zuidzijde een aantal grote wooncomplexen werd gerealiseerd, alle met een grote variatie aan typologieën en een hoge kwaliteit. Ook werd het winkelcentrum aan de zuidzijde van de Siersteenlaan vernieuwd. Een ander groot gebaar is het versterken van de relatie van de wijk met het aangrenzende recreatiegebied Eelderbaan, dat de grens met De Held vormt. Er werden nieuwe visuele relaties gemaakt (ten koste van bestaande rijwoningen) en er werden nieuwe (koop)woningen gebouwd, die zich oriënteren op de groenstrook.

Kleinere, vaak meer subtiele gebaren zitten vooral op het niveau van de stempel, of in sommige gevallen zelfs op dat van de strook. Zo zijn in de buurten ten zuiden van

WAL architecten, Radiumstrook, Vinkhuizen, Groningen. De stedenbouwkundige stempel van de nieuwbouw is licht gedraaid ten opzichte van de bestaande stedenbouw

de Siersteenlaan portieketageflats gehalveerd en zijn aan de koppen volumens toegevoegd. Hierdoor is een nieuwe woningtypologie ontstaan, maar ook een ander beeld.

Een ander voorbeeld, ook in het zuiden van de wijk, is de nieuwbouw van twee stempels die ten opzichte van de bestaande structuur een aantal graden zijn gedraaid. Ook het nieuwe buurtplein (zo groot als de Grote Markt van Groningen) is op deze manier gedraaid. Hierdoor blijft de ervaring van de stempel intact, maar ontstaat een eigen karakter en een spannende overgangsruimte tussen openbaar en privé. In het noorden van de wijk is de verdunning en vervanging op kleinere schaal ingezet. Daar is slechts een enkele strook vervangen door nieuwbouw, ook in het koopsegment. In dit gedeelte van de wijk is vooral geïnvesteerd in de kwaliteit van (de overgang tussen) privé en openbaar gebied.

Wat de wijkvernieuwing in Vinkhuizen bijzonder maakt, is dat gekozen is vervangende woningbouw over de

hele wijk te spreiden. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld het aangrenzende Paddepoel-Zuid, waar de nieuwe koopwoningen zich vooral op elkaar en het Reitdiep oriënteren, waardoor er een harde scheiding ervaren wordt tussen oud en nieuw (lees: huur en koop). Maar op de vraag of in Vinkhuizen daarmee ook de gewenste sociale cohesie tussen oud en nieuw optreedt, wordt aarzelend antwoord gegeven. Dat de ingrepen een positief effect hebben op het imago van de wijk erkent iedereen. Dat de nieuwe bewoners het draagvlak van de voorziening versterken ook. Maar oud en nieuw bij elkaar op de koffie? Daar zal wellicht nog een generatie overheen moeten.

Bronnen

D. Bergvelt (red.), *Veertig Jaar Later. Vernieuwing van de Wederopbouw wijken*, Amsterdam 2004

O. van de Wal (red.), *Nieuw Cement. Een tussenstand van de wijkvernieuwing in Groningen*, Groningen 2004

Gesprek met Sjoukje Veenema (Lefier), wijkontwikkelaar Vinkhuizen t.f.v. de wijkvernieuwing

Onix, woningbouwproject 'De Spouw', Arduinlaan, Vinkhuizen, Groningen

